

A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET JOGI, TECHNIKAI, BIZTONSÁGI ÉS TÁRSADALMI ASPEKTUSAI

Legal, technical, security and social aspects of electronic monitoring in reintegration custody

A hazai büntetés-végrehajtás egyik legérdekesebb jogintézménye a reintegrációs őrizet. Érdekes, mert kettős célt szolgál: hatékonyan reintegrál és eredményesen csökkenti a zsúfoltságot. Érdekes, mert kifejezetten szoros együttműködést feltételez és igényel a büntető igazságszolgáltatás több területéről. Érdekes, mert nagyon pozitív eredményeket mutat és nagyon hatékony mutatókkal dolgozik. De nemcsak érdekes, hanem eljárásrendileg megalapozott, jogilag kimunkált, társadalmilag elfogadott. Jelen tanulmány ezeket az eredményeket igyekszik górcső alá venni és bemutatni, hogy mitől is ilyen sikertéma a reintegrációs őrizet.

Kulcsszavak: reintegrációs őrizet, túlszűfolttság, reintegráció, jeladó, távfelügyeleti rendszer

One of the most interesting legal institutions in the Hungarian penitentiary system is electronic monitoring of the reintegration custody. It is interesting because it also serves a dual purpose: it effectively reintegrates and reduces overcrowding in prisons. It is interesting because it specifically assumes and requires close cooperation in several areas of criminal justice. It is interesting because it shows very positive results and works with very effective indicators. But it is not only interesting, but also procedurally grounded, legally developed and socially acceptable legal institution. The present study seeks to scrutinize these results and demonstrate why reintegration custody is such a success topic.

Keywords: reintegration custody, overcrowding, reintegration, beacon, monitoring system

Bevezető

A hazai büntetés-végrehajtás az elmúlt években minden lehetőséget megfontolt, ami szakmailag alkalmazható, eredményes és hatékony eszköz lehet az intézetek telítettségének szabályozására és a fogvatartottak hatékony társadalmi visszailleszkedésére. Minden új eszköz, program, annak bevezetése előtt alaposan górcső alá kerül. Ha egy eszköz vagy program kétszeresen is hatékony – biztonsági szempontból is eredményes és a reintegrációt is elősegíti – akkor máris „két legyet ütöttünk egy csapással”. Így volt ez a 2015. április 1-jén bevezetett reintegrációs őrizet új jogintézményével is.¹

Jelen tanulmány a teljesség lehetősége nélkül vizsgálja a reintegrációs őrizet jogintézményének elmúlt 5 évét, feltételezve, elemezve, majd bizonyítva annak hatékonyságát és eredményességét a maga nemében.² A téma felvetésekor abból a hipotézisből indultunk ki, hogy a reintegrációs őrizet hatékony alternatív büntetés-végrehajtási eszköz, jogilag kimunkált, szakmailag és eljárásrendileg megalapozott, társadalmilag eredményes jogintézmény. Vizsgálni kívántuk ezen jogintézmény nemzetközi jelenlétét és hatékonyságát, illetve hazai társadalmi hatásait is elsősorban gazdaságossági, valamint a szociális megítélés szempontjából is.

Az Electronic Monitoring rendszer

Mi is tulajdonképpen a reintegrációs őrizet? Honnan eredeztethető az elektronikus nyomkövetés? Ki fedezte fel, vezette be és mi volt az eredeti célja? Az elektronikus nyomkövető rendszer, eszköz az Amerikai Egyesült Államokban jelent meg először 1960-ban. A Harvard Egyetem pszichológusa, Robert Schwitzgebel úgy gondolta, hogy az elektronikus ellenőrzés humánus és költséghatékony formája lehet a bebörtönzés intézményének, így egy szakmai írásában részletesen kifejtette, hogy milyen előnyökkel járna az általa elgondolt eszköz használata, illetve, hogy magának a rendszernek a működése milyen elven alapulna. Az elv nem volt más, mint hogy azok a bűnelkövetők, akik bizonyos feltételeknek megfeleltek, és egyben vállalták azt, hogy a nap 24 órájában hajlandóak viselni egy, a kezükre vagy a lábukra rögzített jeladó eszközt, peracet, büntetésüket otthon is letölthetik. Ezen kívül ezeknek az embereknek ahhoz is hozzá kellett járulniuk, hogy az otthonukban jeltovábbító eszköz (angol nevén „HMD” – home monitoring device) kerüljön telepítésre, amely vagy vezetékes telefonvonalat használt, vagy a helyi energia-

1 Czenczer O. (2020) p. 99.

2 Jelen tanulmány Senczi Attila bv. százados a Nemzeti Közszerológati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Rendészeti Vezető mesterképzés tanulmányok alatt folytatott kutatásainak eredményeit tartalmazza, amelyet diplomamunka formájában 2020 májusában sikeresen megvédett. A kutatási eredmények értékelésében és értelmezésében segítette őt konzulense, Dr. Czenczer Orsolya egyetemi docens. A diplomamunka a Börtönügyi Szemle szakfolyóirat jellegéből adódó terjedelmi korlátok miatt nem publikálható, azt teljes terjedelemben az érdeklődők megtalálhatják az egyetem vagy a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának könyvtárában.

ellátásra volt kapcsolva. A Schwitzgebel által kigondolt eszköz 1969-ben került szabaddalmi oltalom alá, azonban ténylegesen alkalmazni csak az 1980-as években kezdték az Amerikai Egyesült Államokban. Az eszköze neve „Dr. Schwitzgebel Machine” volt.³ Schwitzgebel nemcsak a jogi kereteket határozta meg, hanem a technikai feltételeket is rögzítette. Amennyiben a „peracet” viselő egyén a jeltovábbító eszköz által meghatározott és megengedett hatósugarat – amely általában több tíz méter volt –, vagyis az otthonát elhagyta, akkor az elektronikus felügyeletet ellátó ezt azonnal észlelte, és a szükséges intézkedéseket haladéktalanul meg tudta tenni. Az alapszisztem működésének elve az évek során – a műszaki és technikai oldal tekintetében – szinte semmit nem változott. Az ilyen módon megfigyelt és felügyelt személy csuklójára vagy alsó lábszárára, bokájára egy rádiós jeladó készülék kerül felhelyezésre, amelyet rongálás nélkül nem lehet eltávolítani, csak az erre létrehozott speciális eszközzel. A felhelyezett eszköz folyamatos rádiós kapcsolatban van a megfigyelt és felügyelt személy otthonában telepített jeltovábbító eszközzel, így amennyiben a kapcsolat a két eszköz között megszűnik, akkor az azonnal riasztást ad a megfigyelésre jogosult személynek, aki a további szükséges intézkedéseket haladéktalanul végre tudja hajtani.⁴

Az amerikai eszköz hamar megjelent Európában is, és a kontinens szellemiségéhez méltóan máris többfunkciós jogrendszer kialakítására került sor. Európában ugyanis az Electronic Monitoring elnevezés alatt kétféle alkalmazási modell jelent meg, a frontdoor és a backdoor modell. A két modell abban különbözik egymástól, hogy a frontdoor modellnél az elítélt be sem kerül a büntetés-végrehajtási intézetbe, míg a backdoor modellnél az elítéltet a büntetésének teljes letöltése előtt kiengedik a büntetés-végrehajtási intézetből lábbilincs alkalmazásával. Ez utóbbi a klasszikus értelemben vett reintegrációs őrizet.

Európában hazánkon kívül Anglia, Portugália, Észtország, Lengyelország, Spanyolország, Franciaország, Belgium, Hollandia, Dánia, Svájc, Németország, Ausztria, Luxemburg, Svédország, Lettország és Oroszország is alkalmazza az Electronic Monitoring rendszert az olyan tevékenységek felügyeletére, mint: távfelügyeleti alkoholfogyasztás-ellenőrzés, távfelügyeleti jelenlét-azonosítás beszédazonosítással, GPS jelenlét- és nyomkövetés, fogvatartotti jelenlét és mozgás követése. Európában az Electronic Monitoring rendszert gyakorlatilag három igazságszolgáltatási szerv használja: a rendőrség, a büntetés-végrehajtás, illetve a bíróságok. A büntetés-végrehajtási alkalmazások közé tartozik például a büntetés-végrehajtási intézeten kívüli őrzés (pl. polgári egészségügyi intézménybe kihelyezett fogvatartott elektronikus távfelügyeleti eszközzel történő megfigyelése), a büntetés-végrehajtási intézeten kívül található munkahelyen történő foglalkoztatás vagy a büntetés-végrehajtási intézetből történő engedélyezett ideiglenes inté-

3 Nagy A. (Letöltés: 2020. 01.)

4 Szabó F. (Letöltés: 2020. 01.)

zetelhagyás. A bírósági rendelkezések, illetve az ítélet alapján történő alkalmazások közé tartozik például a távoltartás (lásd például családi erőszak, futball-huliganizmus) betartásának ellenőrzése, az alkoholfogyasztás tilalmának ellenőrzése, a bűnügyi felügyelet. A rendőrségi alkalmazások közé tartozik például a rendőrségi fogdán kívüli őrzési helyzetek, valamint a rendőrségi szállítások – különleges biztonsági intézkedésként.⁵

Látható tehát, hogy a kezdetekhez képest – az 1960-as években történő elgondoláshoz, majd az 1980-as évekbeli tényleges alkalmazáshoz viszonyítva – az elektronikus nyomkövető rendszer alkalmazhatóságának feltételei, valamint annak céljai, és alkalmazási területei is jelentősen megváltoztak, átalakultak az idő előrehaladtával, azonban a rendszer szükségességének létjogosultsága minden bizonnyal megkérdőjelezhetetlen, amely eredményes alternatív büntetési formaként is alkalmazható.

A reintegrációs őrizet és a jogintézmény kialakulásához vezető út

A belügyminiszter 2013-ban a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának szabta feladatul, hogy készítsen egy szakmai koncepciót egy új büntetés-végrehajtási törvény megalkotására, amely tartalmában, szabályozási elveiben és irányában is megfelel egy, a 21. századi modern kor igényeit kielégítő jogszabálynak. Ennek eredményeként született meg a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban: Bv. Kódex).

A feladatmeghatározásnak történő eredményes és sikeres megfelelés tükrében több munkacsoport is létrejött, amelyek közül a központi munkacsoport kapta meg feladatul, hogy vizsgálja meg a rendőrség által alkalmazott elektronikus házi őrizet jogintézményét abban a tekintetben, hogy a Büntetés-végrehajtási Szervezet a feladatainak és a céljainak való megfelelés tükrében bármilyen formában is alkalmazni tudná-e azt. A Büntetés-végrehajtási Szervezet számára ezt a feladatot már korábban meghatározta a Kormány.⁶ Ennek tükrében az elektronikus távfelügyeleti rendszer büntetés-végrehajtási jogrendszerbe történő bevezetésének érdekében a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága mindent megtett, mind a technikai feltételek, mind a jogi szabályozás tekintetében megvizsgálta ezen jogintézmény használatának lehetőségeit.

Első körben megvizsgálták Ausztria felhasználási tapasztalatait, hiszen ott már 2010 óta eredményesen használták az elektronikus távfelügyeleti eszközt a büntetés-végrehajtási rendszeren belül, valamint egyeztetések történtek az Országos Rendőr-főkapitánysággal is a házi őrizet alkalmazása során összegyűlt és rendelkezésre álló infor-

⁵ Szabó F. i. m.

⁶ Veszeli D. (2015)

mációkról és tapasztalatokról. Az elméleti alapok kidolgozása során elsődleges feladat volt az, hogy meghatározásra kerüljenek azok a szakmai feladatok, amelyek során az elektronikus távfelügyeleti eszközt a Büntetés-végrehajtási Szervezet használni tudná a szakmai indokoltaságot és a jogrendszerbe történő illeszthetőséget figyelembe véve. Mindezekre tekintettel az eszközt és az elektronikus távfelügyeleti rendszert elsősorban elítéltekre kívánták alkalmazni, tekintettel arra, hogy a letartóztatottak és egyéb jogcímen fogvatartottak esetében más jogintézmények alkalmazása célravezetőbb.

A munkacsoport az elektronikus távfelügyeleti rendszer alkalmazását így elképzelhetőnek tartotta többek között a büntetés-végrehajtási intézeten kívül történő munkavégzés, a polgári egészségügyi intézménybe történő elhelyezés, valamint a különböző ideiglenes intézetelhagyások alkalmával, mint például a súlyos beteg hozzátartozó meglátogatása, a hozzátartozó temetésén történő részvétel, illetve a csoportos kimaradások vagy a rendkívüli munkavégzések (pl. árvízvédelmi feladatok ellátása) során. A munkacsoport végül arra az álláspontra jutott, hogy az elektronikus távfelügyeleti rendszert a büntetés-végrehajtási feladatok kapcsán egyfelől a különböző szakfeladatok ellátásakor biztonsági intézkedésként, másfelől a jogerősen elítéltek esetében a jogerősen kiszabott szabadságvesztés utolsó részének „elengedésére” lehetne alkalmazni, mely során az ítélet egy fennmaradó részét otthoni körülmények között, a büntetés-végrehajtási intézet falain kívül tölthetnék le az erre érdemes személyek.⁷

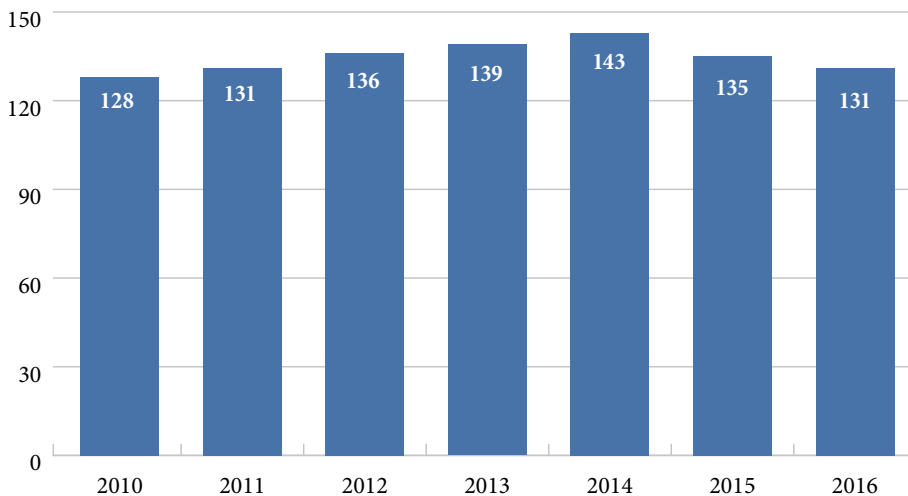
Világossá vált, hogy ezen jogintézmény megfelelne a modern Bv. Kódex szellemiségének, s ezáltal a belügyminiszteri elvárásnak. A reintegrációs őrizet célja ugyanis kettős. Elsődleges cél az elítéltek társadalomba történő sikeres és eredményes visszailleszkedésének elősegítése. Ennek során gyakorlatilag egy átmeneti életszakasz kezdődik a büntetés-végrehajtási intézet falain kívül, de még a jogerősen kiszabott és végrehajtás alatt álló ítélet töltése folyamán, mikor az elítéltek családjuk és a barátaik körében, a munka- és a tágabb szociális környezetükben élhetnek, dolgozhatnak, tanulmányokat folytathatnak, de mindezt folyamatos felügyelet és meghatározott magatartási szabályok betartása mellett. Ugyanakkor a jogintézmény célja a túlszűfolttság, a börtönök telítettségének és a szükségtelen szabadságkorlátozás visszaszorításának csökkentése is.⁸ A reintegrációs őrizet létrejöttének és bevezetésének tehát a fentiek alapján kettős célja van, egyfelől, hogy az elítélt a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen, melyben jelentős szerepet játszanak a szabad életkörülmények (természetesen korlátozásokkal), másfelől a büntetés-végrehajtási intézetek telítettségének csökkentése.

De valós alternatíva-e a reintegrációs őrizet, mint a túlszűfolttság csökkentésének eszköze? A börtönök túlszűfolttsága Magyarországon nem új keletű probléma, mint

⁷ Veszeli D. (2015)

⁸ Bogotyán R. (2015)

ahogyan Európában, leginkább a kelet-közép-európai országokra is ez a jellemző.⁹ A nyilvános statisztikai adatok alapján a fogvatartottak száma 2010-től folyamatosan növekvő tendenciát mutatott, csökkenés csupán a 2016-os évtől figyelhető meg, mely többek között betudható a folyamatos férőhelybővítési projekteknek (pl. új büntetés-végrehajtási intézet létrehozása), valamint a telítettség-kiegyenlítő programnak, illetve a reintegrációs őrizet jogintézményének is. A legfrissebb adataink szerint a 2019. december 31-i fogvatartotti létszám 16 334 fő, ami ugyanezen dátum szerinti telítettség szempontjából 110%-os szintet jelent. Ehhez mérten egy 2010-2016-os ábrán kiválóan szemléltethető az átlagtelítettség akkori lényegesen magasabb mértéke:

1. számú ábra¹⁰: Az átlagtelítettség mértéke (%)

A hazai Büntetés-végrehajtási Szervezet a büntetés-végrehajtási intézetek túltelítettsége okán számos intézkedést kezdeményezett és vitt véghez, olyanokat, mint a férőhelybővítési program, a reintegrációs őrizet jogintézménye, a telítettség-kiegyensúlyozó programok vagy éppen a felhívás jogintézménye. Ezek a jogintézmények és intézkedések nagyban hozzájárulnak a túlszűfolttség csökkentéséhez, vagyis nem passzív elszenvetői vagyunk az ítélkezési hatásoknak a befogadási kötelezettségeink miatt, hanem maga a Büntetés-végrehajtási Szervezet is hatással tud lenni a létszámbeli elhelyezési körülményekre. Megítélésünk alapján ezen jogintézmények és intézkedések, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők (a továbbiakban: bv. pártfogó felügyelő) által ellátott feladatok nagymértékben hozzájárulnak a bűnismétlés és a visszaesési kockázatok csökkentéséhez, amely kihatással lehet akár a büntetés-végrehajtási intézetek telítettségére is.¹¹

⁹ Varga-Koritár Gy. (2017)

¹⁰ Börtönstatisztikai Szemle 2017/1. <https://bv.gov.hu/sites/default/files/B%C3%B6rt%C3%B6nstatistikai%20Szemle%202017%201.pdf> (Letöltés: 2020. 01. 31.)

¹¹ Bogotán R. (2015) p. 40-41.

De konkrétan a reintegrációs őrizet hogyan járul hozzá a büntetés-végrehajtási intézetek túlszűfoltóságának csökkenéséhez? Azt már évek óta vallja a szakma, hogy a jogerősen elítéltek esetében a szükségtelen szabadságkorlátozás fogalma már nem önmagában értelmezhető, hiszen az ő esetükben a bíróság a szabadságelvonással járó büntetés kiszabását indokoltnak és az elkövetett cselekmény(ek) tekintetében arányosnak tartotta, ezért is került kiszabásra. A reintegrációs őrizet jogintézményének létrejötte előtt is több olyan lehetőséget biztosított a jogrendszer, amelyekkel az elítélt kedvezőbb helyzetbe kerülhetett, melyben akár a fogvatartási körülmények színvonala is változott, vagy akár a büntetőhatalom a büntetés egy részét el is engedte. A reintegrációs őrizet tulajdonképpen e kettő tényezőnek a kombinációja (a büntetés egy részének elengedése, kedvezőbb helyzet biztosítása), melynek során a szabadságvesztés utolsó szakaszában az arra érdemes és jogszabályi feltételeknek megfelelő elítéltek a civil életben, a börtön falain kívül tölthetik le a hátralévő büntetésüket, mely egyben végrehajtási kedvezményt és életkörülményeinek megváltozását is jelenti, ezáltal hozzájárulva a börtönök túltelítettségének csökkentéséhez is.¹²

A reintegrációs őrizet végrehajtására szolgáló technikai eszköz és rendszer

A jogi szabályozás kidolgozásához és a szakmai preferenciák meghatározásához elengedhetetlen volt a rendőrség által működtetett elektronikus házi őrizet rendszerének pontos ismerete is, hiszen ezen információk szolgáltak alapul a felmerülő költségekről, valamint valós képet lehetett kapni a rendszer képességeiről és a pontos működéséről, mind az előnyökről, mind a hátrányokról. Az elektronikus távfelügyeleti rendszer működéséhez szükséges technikai eszközök beszerzése az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) által történt, melynek során a 3M cégcsoport biztonságtechnikai termékei kerültek szállításra. Az elektronikus távfelügyeleti rendszer három elemből áll össze, ezek a jeladó eszköz, amellyel az elítélt pontos tartózkodását, mozgását követhetjük nyomon, továbbá a központi infrastruktúra és a távfelügyeleti szoftver.¹³

A jeladó eszköz

A 3M biztonsági cégcsoport többféle modellel is rendelkezik, azonban a beszerzést az ORFK bonyolította le, melynek keretében a ITrack (egyrészes) nyomkövető került kiválasztásra, amelyet műanyag szíjjal kell a végtagra felhelyezni és a hozzá tartozó beacon (jeladó) egység kerül telepítésre az elítélt lakásába. A nyomkövető eszközbe az egyik telefonszolgáltató SIM kártyája kerül bele már a gyártás folyamán, és az eszköz így a hálózat segítségével kommunikál a központtal. Ez az eszköz a felhelyezést és az aktiválást

¹² Veszeli D. (2015) p. 90.

¹³ Veszeli D. (2015) p. 90-91.

követően a jeladó helyzetéről és állapotáról ad tájékoztatást. A helymeghatározás műholdas navigációval, tehát GPS-el működik, ebből következően az eszköz folyamatosan keresi és kapcsolatban van a helymeghatározó hálózat műholdjával, így – amennyiben a jelerősség megfelelő – pár méteres pontossággal képes megadni a pozíciót. Abban az esetben pedig, amikor a jel megszűnik vagy annak erőssége nem megfelelő, az eszköz arra is képes, hogy a mobilhálózat adótornyaitól mért távolság alapján is meghatározza a helyet). Ez azonban csak tartalékmegoldás, hiszen így nem tud olyan pontos adatot adni, illetve ez függ attól is, hogy a közelben mennyi adótorny található, valamint a mobilcellák lefedettségétől is. A helymeghatározás harmadik típusa pedig a lakásba telepített egység, azaz a beacon. Itt azonban fontos megjegyezni, hogy ez elsősorban rendőrségi felhasználás során ajánlott és alkalmazott, hiszen abból kifolyólag, hogy az egység a lakásba van telepítve, így az és a végtagra szerelt eszköz felismerik egymást, nincs szükség műholdas kapcsolatra vagy mobilcella-adatokra. A reintegrációs őrizet során azonban ezen alkalmazási mód nem került előtérbe, hiszen a jogintézményben érintettek a rendszeres tartózkodási helyüket büntetés-végrehajtási bírói döntés alapján elhagyhatják például munkavégzés, oktatás, bevásárlás vagy egyéb ügyintézés céljából, mely során így ez nem lenne alkalmazható, valamint az eszköz telepítése és beállítása rendkívül időigényes és bonyolult. Az eszköz a helyadatokon kívül még állapotadatokat is közvetít, melyek a működés és az ellenőrzés szempontjából elengedhetetlenek. Ilyen adat például az akkumulátor töltöttségi szintje, a rögzítőszij és a csatok sértetlensége, a hálózati töltőre történő csatlakoztatás és levétel, a jeladó külső burkolatának sértetlensége, a GPS-jel, a mobilhálózati térrő megléte, jelerőssége, a nyomkövető nyugalmi állapota (mozdulatlan) vagy ismételt mozgása. Az állapotvizsgálat gyakorisága beállítható, így egy esetlegesen bekövetkező olyan esemény, amely a folyamatos ellenőrzést befolyásolná – mint rongálás, az erőszakos eltávolítás vagy az eszköz lemerülése – riasztást eredményez a központba, ahol ezen rendszert felügyelik és ellenőrzik, így a személyzet azonnal reagálni tud ezekre.¹⁴

2. számú ábra: 3M ITrack nyomkövető (balra) és beacon (jobbra) egység

¹⁴ Veszeli D. (2015) p. 91-92.

A központi infrastruktúra

A második lényegi elem a központi infrastruktúra. Ez magában foglalja az összes olyan informatikai eszközt, amely elengedhetetlen a távfelügyeleti rendszer működéséhez. Az ORFK ezeket az eszközöket már korábban beszerezte, amikor a házi őrizet jogintézményét alkalmazni kezdte. Tekintettel arra, hogy a rendőrség a Büntetés-végrehajtási Szervezetnek 652 eszközt szerzett be, valamint arra, hogy a központi infrastruktúra kialakítása és a licencdíjak megfizetése nagyon magas összeget foglalt magában, az a döntés született, hogy a büntetés-végrehajtás a feladatainak ellátása során az ORFK központi eszközeit fogja használni.¹⁵

A távfelügyeleti szoftver

S végül a harmadik lényegi elem a távfelügyeleti szoftver. Ez az a program, amely a távfelügyeleti rendszer üzemeltetéséhez elengedhetetlen. A program szükséges a jeladók beállításához, a mozgási és tartózkodási adatok nyomon követéséhez és az esetek kezeléséhez.

Gyakorlatilag ez a három fő funkciója a programnak. A Büntetés-végrehajtási Szervezet a reintegrációs őrizet alkalmazása során is ezt használja. A programba be kell táplálni a reintegrációs őrizetes adatait, majd hozzá kell rendelni egy nyomkövetőt és ez után meg kell adni az őrizet kezdő és utolsó napját óra és perc pontossággal. Ezt követően körbehatárolással vagy sokszögeléssel, a Google térképes szolgáltatásával létre kell hozni a zónákat (ahol az őrizetes tartózkodhat vagy nem tartózkodhat). A zónáknak két változatát különböztetjük meg, az egyik az úgynevezett integrációs, ebben kell az őrizetesnek tartózkodnia, a másik pedig a kizárási zóna, ahol nem tartózkodhat. Ezeket a zónákat a program is eltérő színnel jelöli, illetve ezeknek nevet is lehet adni, mint például lakás, munkahely.

3. számú ábra: Integrációs és kizárási zónák. A zöld és piros háromszögek az őrizetes mozgását jelölik.

¹⁵ Veszeli D. i. m. p. 91.

Egy reintegrációs őrizetesre több zónát is be lehet állítani eltérő szabályokkal, ahogy ezt a 3. számú ábra is mutatja, hiszen az őrizetes a munkahelyét elhagyva a parkon át, az iskola érintésével érkezett haza, majd később innen távozott, és ahogyan a képen is látszik, a bal alsó sarokban lévő pozíción tartózkodik jelenleg. A program zöld színnel jelöli az őrizetes magatartási szabályoknak megfelelő mozgását, tehát az előre beállított és engedélyezett zónát és piros színnel a nem engedélyezett zónát. Az őrizetes gyakorlatilag nem engedélyezett zónában tartózkodott, azonban ezzel mégsem szegte meg a magatartási szabályokat, hiszen a parkon történő keresztülhaladás zöld színű volt azon az útvonalon.

A program képes úgynevezett napirend vagy ütemterv kezelésére is. Minden reintegrációs őrizetben lévőknek saját napirendje vagy ütemterve van a büntetés-végrehajtási bíróság által megszabott rendelkezéseknek megfelelően. A napirendet még a reintegrációs őrizetbe helyezés előtt fel kell tölteni a programba. Ezt úgy kell elképzelni, mint egy határidőnaplót, csak ez 30 perces blokkokból áll, amelyben el lehet helyezni a korábban már létrehozott és beállított zónákat. A napirendben meg lehet adni többek között azt is, hogy egy programpont – mint a munkába járás vagy a rendőrségen történő jelentkezés – naponta vagy hetente ismétlődjön, de be lehet állítani 24 órás időintervallumot is, ha a bíróság úgy döntött, hogy nem hagyhatja el a kijelölt ingatlant az őrizetes. Ezen kívül kettő kötelező tartózkodás között be lehet állítani úgynevezett szabadidőt is, amikor az eszköz folyamatosan nyomon követi a mozgást, azonban nem lehet magatartási szabályt sérteni, hiszen nincs hozzárendelve szabály az adott időszávhoz. Ez például hasznos lehet, ha az őrizetben lévő éppen utazik.¹⁶

A jeladó eszköz tulajdonképpen az előre beállított zónák és a napirend alapján – a pozíciót figyelembe véve és a helyzetértékelést követően – eldönti, hogy a reintegrációs őrizetben lévő személy engedéllyel tartózkodik-e adott helyen vagy nem. A szoftver arra is képes, hogy a reintegrációs őrizetben lévők mozgását külön is megfigyelje, így az összes őrizetben lévő ember közül bármely személyt ki lehet választani és ellenőrizni, hogy a magatartási szabályokat betartja-e. Fontos megjegyezni azonban, hogy a távfelügyeleti rendszer adatait a felhasználók csak a saját jogosultsági szintjükig látják, például adott büntetés-végrehajtási intézetből kihelyezett őrizetes adataihoz másik intézet nem fér hozzá.¹⁷ Az összes reintegrációs őrizetben lévő személy adatait pedig csak a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának Ügyeleti és Védelmi Osztályának meghatározott állománya látja.

Mint ahogyan korábban említettük, a programnak három fő funkciója van, melyek közül a harmadik az események kezelése. Az események kezelését az adott jelzések alapján négy csoportba lehet sorolni. Az első csoportba tartoznak a normál működés-

¹⁶ Veszeli D. (2015) p. 94.

¹⁷ Veszeli D. i. m. p. 95.

sel kapcsolatos jelzések, amelyeket a felügyeletet ellátónak csak nyugtáznia kell, és nem igényelnek semmilyen további intézkedést. Ilyen például a jeladó eszközök hálózatra történő csatlakoztatása vagy az onnan történő levétel. A második csoportba tartoznak azon jelzések, melyek a technikai eszközökkel kapcsolatosak, és amelyek adott esetben igényelhetnek intézkedést a felügyeletet ellátók részéről. Ide tartozik például az akkumulátor alacsony töltöttségi szintjének jelzése, melynek során akár adott esetben fel is kell hívni az őrizetben lévő személyt, hogy csatlakoztassa az eszközt a hálózatra töltés céljából. A harmadik csoportba pedig a napirendekkel és a zónákkal kapcsolatos jelzések tartoznak, amelyek a felügyeletet ellátók részéről már azonnali vizsgálatot igényelnek, ilyen például a zónasértés. A negyedik csoportot azon jelzések alkotják, amelyek a legfontosabbak, és amelyekkel kapcsolatosan a felügyeletet ellátóknak már azonnal intézkedniük kell, ezek az úgynevezett szabotázs jelzések, mint a szíj vagy a jeladó burkolatának rongálása. Az események kezelése történhet előre beállított paraméterek alapján, melyek közül választható, hogy milyen intézkedés foganatosítására kerüljön sor, vagy be is gépelhető az intézkedés. Minden egyes riasztást külön sorban jelenít meg a szoftver, így mindegyiket külön-külön kell indokolni.¹⁸

A távfelügyeleti rendszer tesztelésének időszaka

A Bv. Kódex eredeti szövegtervezetében 2013 decemberében a reintegrációs őrizet jogintézménye még nem szerepelt, melynek oka többek között az volt, hogy a jogalkotó a magas költségek miatt – amely a távfelügyeleti rendszer működtetéséhez kellett volna – nem látta indokoltnak ennek bevezetését a hazai büntetés-végrehajtási rendszerbe. A jogalkotó úgy vélte, hogy a távfelügyeleti rendszer egyfelől sem a büntetés-végrehajtási intézetek túlsúlyfoltosságának csökkenését nem eredményezné számottevő mértékben, sem az egyéb büntetés-végrehajtási felhasználás során nem mutatna olyan előrelépést, amely arányban állna a ráfordított költségekkel. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága azonban engedélyt kapott arra, hogy a rendőrség által alkalmazott házi őrizet jogintézményét gyakorlati szemszögből megvizsgálja és ezen tapasztalatokat a Büntetés-végrehajtási Szervezet szakmai sajátosságainak megfelelően tesztelje, illetve arra, hogy a fogvatartotti munkáltatás során is kipróbálja a távfelügyeleti rendszert. Ennek megfelelően kiválasztottak 5 kollégát, akik 2014 nyarán tesztjelleggel elkezdték viselni az elektronikus nyomkövető eszközöket. Egy fő a már korábban bemutatott 1Track egységet használta és az ő feladata volt, hogy a házi őrizettel kapcsolatos tapasztalatokat felhasználva megvizsgálja ennek a büntetés-végrehajtási feladatok során történő alkalmazását a szakmai sajátosságok figyelembe vételével. A másik négy kolléga egy újabb típusú, 2Track nevű eszközt kapott, amely már költséghatékonyabb napi használatot tehet lehetővé, ezáltal alkalmas lehet a reintegrációs őrizet végrehajtására is.

¹⁸ Veszeli D. i. m. p. 95.

4. számú ábra: 3M 2Track nyomkövető (balra) és „óra” (jobbra) egység

A 2Track eszköz szintén két részből áll, melynek egyik eleme egy mobiltelefonra hasonlító jeladó, a másik pedig egy végtagra rögzíthető egység, mely olyan, mint egy karóra. Ezen egység működése teljesen megegyezik az 1Track eszközzel, szoftvere és a központi architektúrája ugyanaz. A tesztelés során egyértelművé vált, hogy ez lehet az az eszköz, amely a büntetés-végrehajtási feladatok ellátása során alkalmazható. Ezt bizonyította az is, hogy mint elődjénél, úgy ennél az eszköznél is egymáshoz vannak rendelve az egységek, így amennyiben tíz méternél távolabb kerülnek egymástól, azonnal jelzést ad a felügyeletet ellátónak. Ezen kívül nem cserélgethetők az egységek, valamint nem kell fix helyre telepíteni, hanem azt bárhová el lehet vinni, így zsebben vagy táskában is elfér. További előnyként jelentkezett, hogy a karórára hasonlító eszköz hosszú élettartamú elemmel működik, így nem igényel napi töltést sem, melynek következtében nem kell az eszközt naponta leszedni vagy feltenni a végtagra, amellyel jelentősen csökkenthetők az anyagi költségek, hiszen nem kell új szíjat vagy csatot felhelyezni. Csak a jeladó igényel napi töltést, azonban ez költséggel nem jár.

A tesztelést követően tehát egyértelművé vált, hogy a 2Track eszköz az, amely alkalmas a büntetés-végrehajtási feladatok ellátása során történő alkalmazásra, hiszen sokkal költséghatékonyabb, mint elődje, valamint a jeladó eszköz nem igényel fix telepítést, hanem azt bárhová magával viheti az ember. A lényeg az, hogy tíz méternél távolabb ne távolodjon el egymástól a két eszköz, így több szakmai feladat ellátása során is alkalmazható (például munkáltatás, ideiglenes intézetelhagyások, reintegrációs őrizet).

A reintegrációs őrizet bevezetése

A fent bemutatott eredmények és vizsgálatok eredményeképpen a Belügyminisztérium elfogadta a tesztelési adatokat és úgy vélte, hogy a reintegrációs őrizet jogintézményének van létjogosultsága, ezért támogatta, hogy a Bv. Kódex 2014 őszén összeállított módosító tervezetében szerepeljen. Az Országgyűlés ezt a benyújtott törvényjavaslatot elfogadta, és a reintegrációs őrizet jogintézményének bevezetését 2015. április 1-jei

dátummal határozta meg. Ennek következtében a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának rendkívül rövid időn belül kellett a végrehajtási rendeleteket és a belső szabályozási tevékenységet kialakítania, illetve felkészülnie a jogintézmény bevezetésére, azonban ennek ellenére az átgondolt munka sikerességét támasztja alá az is, hogy a jogszabályi rendelkezés hatálybalépését követően rövid időn belül az első reintegrációs őrizetes elhagyhatta a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetet. Az első reintegrációs őrizetbe történő kihelyezés 2015. május 8-án reggel történt meg egy Budapesthez közeli településre. A hatálybalépést követő másfél hónapban már közel 300 fogvatartotti, illetve büntetés-végrehajtási intézet által előterjesztett kérelem született. Május hónapban már minden héten több reintegrációs őrizetbe történő kihelyezés történt az ország számos pontján, amely azt támasztotta alá, hogy a döntési jogkört gyakorló büntetés-végrehajtási bírók is pozitívan állnak a jogintézmény bevezetéséhez.¹⁹

A reintegrációs őrizet jogi feltételeiről röviden

A reintegrációs őrizet jogi szabályozásának részletességét jelen tanulmány terjedelmi korlátai nem teszik lehetővé. Csupán nagyon röviden, a teljesség igénye és lehetősége nélkül, néhány jogi alapfeltételt ismertetünk. A Bv. Kódex²⁰ megfogalmazása szerint az elítélt akkor helyezhető reintegrációs őrizetbe, ha a szabadságvesztés így is eléri a célját, az elítélt vállalja a reintegrációs őrizetbe helyezést és gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték el, vagy ha szándékosan elkövetett bűncselekmény miatt, akkor az alábbi feltételeknek kell megfelelnie:

- nem személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítélték el, amelyet a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontja nevesít,
- először ítélték végrehajtható szabadságvesztésre (első büntényes) vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő,
- a jogerősen kiszabott és töltött szabadságvesztés időtartama az öt évet nem haladja meg.

A fiatalkorú akkor helyezhető reintegrációs őrizetbe, ha:

- legalább egy alkalommal részt vett családi terápián vagy családi konzultáción a szabadságvesztés végrehajtása alatt,
- a törvényes képviselő hozzájárul ahhoz, hogy az otthonában elektronikus távfelügyeleti eszközt telepítsenek, fogadónyilatkozatot tesz, hogy a fiatalkorú lakhatásáról gondoskodik, illetve nyilatkozik a fogvatartott kíséréséről.

¹⁹ Veszeli D. (2015) p. 97.

²⁰ Bv. Kódex 187/A §.

A fentiek alapján tehát csak a társadalomra kevésbé veszélyes elítéltek kerülhetnek reintegrációs őrizetbe, akiknél okkal feltételezhető az, hogy a társadalomba sikeresen vissza tudnak illeszkedni és az előírt magatartási szabályokat betartják, így jogkövető magatartást fognak tanúsítani, valamint az előírt feltételekből következik, hogy csak a fogház és börtön végrehajtási fokozatban lévők élhetnek a jogintézmény igénybevételével. A reintegrációs őrizetben töltött idő a szabadságvesztésbe beleszámít, és annak időtartama függ attól, hogy a bíróság szándékos vagy gondatlan elkövetést állapított meg az ítéletben. Amennyiben a bíróság gondatlanságot állapított meg a bűncselekmény elkövetésénél, akkor legfeljebb egy év, ha szándékosságot, akkor legfeljebb tíz hónap lehet a reintegrációs őrizetben töltött idő. A Bv. Kódex egyértelműen meghatározza azokat az eseteket is, amikor az elítélt nem helyezhető reintegrációs őrizetbe, hiszen az elsődleges jogszabályi feltételeknek sem felel meg. Ilyen például, amennyiben: az elítélttel szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani (van még végrehajtásra váró ítélete), illetve ha az elítéltnak van olyan folyamatban lévő büntetőeljárása, amelynek során elrendelt letartóztatását megszakították arra az időre, amíg a jelenlegi szabadságvesztését tölti, valamint ha a már engedélyezett reintegrációs őrizetet olyan ok miatt szüntették meg, aminek kapcsán az elítélt felelősségét állapították meg, továbbá ha a bíróság az elítéltet Magyarország területéről kiutasította. Szintén kizáró tétel, ha az a lakás, amelyben az elítélt a reintegrációs őrizetet töltötte, nem alkalmas arra, hogy oda elektronikus távfelügyeleti eszközt telepítsenek, valamint, ha az elítélt olyan szabadságvesztést tölt, amely az egy évet nem haladja meg és abból legalább három hónapot nem töltött le, illetve, ha a szabadságvesztés tartama az egy évet meghaladja, de abból legalább hat hónapot nem töltött le.

A jogintézmény alkalmazhatóságának vannak egyéb jogi feltételei is, így ahhoz, hogy az elítélt reintegrációs őrizetbe helyezhető legyen, a lakásnak vagy ingatlannak meg kell felelnie a 10/2015. BM rendeletben²¹ foglaltaknak. Itt azért mindenképpen említést érdemel az, hogy ez csak az eljárás megindulását követően derül ki, amikor a bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmányát elkészíti, illetve a büntetés-végrehajtási intézet adott szakterülete (informatikai osztály) az ingatlanban a szükséges ellenőrzéseket elvégezte. A rendelet 4. §-a az, amely leírja, hogy milyen feltételeknek kell teljesülnie ahhoz, hogy az ingatlanban távfelügyeleti eszközt telepítsenek. Az egyik ilyen feltétel az, hogy az ingatlanban rendelkeznie kell elektromos hálózattal és folyamatos tápellátással, valamint az elektronikus távfelügyeleti eszközök adatforgalmazásához szükséges hálózati lefedettségnek és jelerősségnek megfelelőnek kell lennie.

A reintegrációs őrizet engedélyezése iránti eljárást terjedelmi korlátok miatt nem tudjuk bemutatni, azt viszont mindenképpen meg kell említeni, hogy az eljárás fontos-

21 10/2015. (III. 30.) BM rendelet az elektronikus távfelügyeleti eszköz működését biztosító rendszer létesítésének és üzemeltetésének, az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának, továbbá a bv. szervezet, valamint a rendőri szerv ezzel kapcsolatos feladatának részletes szabályairól

ságát bizonyítja az, hogy azt a büntetés-végrehajtási bíró (a továbbiakban: bv. bíró) vizsgálja. A jogintézménynek ez a legfőbb garanciális eleme, hiszen ez biztosítja azt, hogy a személyi szabadság részbeni visszaállításáról csak és kizárólag bíró dönthet. A bv. bíró a reintegrációs őrizet elrendelésén kívül még dönt annak megváltoztatásában és megszüntetésében is. Szintén kardinális szerepe van az eljárásban a bv. pártfogó felügyelőnek, aki környezettanulmányával és külön eljárásaival (ellenőrzés) segíti a döntést és a jogintézmény fenntartását.

A reintegrációs őrizet elrendelését követően, tehát a bv. bírói határozat beérkezése után, a büntetés-végrehajtási intézet előkészíti az elítélt szabadítását a határozatban megjelölt határnapra figyelemmel. Amennyiben a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás vagy ingatlan nem a fogvatartó intézet illetékességi területén van, akkor abban az esetben az elítéltet át kell szállítani a kijelölt lakás helye szerinti illetékes büntetés-végrehajtási intézetbe és ott kell szabadítani. Az elítéltet az elektronikus távfelügyeleti eszköz felhelyezése és beüzemelése előtt tájékoztatni kell annak használati szabályairól, együttműködési kötelezettségének tartalmáról, azokról a feladatokról, amelyeket végre kell hajtania az elektronikus távfelügyeleti eszköz működőképességének fenntartása érdekében, illetve a büntetés-végrehajtási intézettel vagy a bv. pártfogó felügyelővel való kapcsolatfelvétel módjáról, ha a reintegrációs őrizet alatt olyan esemény történne, amely intézkedést vonna maga után és a kártérítési felelősségről. Csak ezek és az elektronikus távfelügyeleti eszköz beüzemelése után kerülhet sor a fogvatartott szabadon bocsátására, melynek során a büntetés-végrehajtási intézet nem szabadulási igazolást, hanem a büntetés-végrehajtási intézeten kívüli jogszerű tartózkodásról szóló igazolást állít ki. Az elektronikus távfelügyeleti eszközöket az elítélt jegyzőkönyv felvétele mellett köteles átvenni és aláírásával igazolni azt, hogy az ezzel kapcsolatos tájékoztatást megkapta és azt magára nézve kötelezőnek ismeri el.

Mindenképpen említést érdemel az is, hogy amennyiben a bv. bíró az elítélt reintegrációs őrizetbe helyezéséről döntött, akkor annak kezdőnapja előtt a büntetés-végrehajtási intézet személyi állományának erre kijelölt és megfelelő elméleti és gyakorlati tapasztalattal rendelkező tagja (informatikai osztály kijelölt munkatársa) előkészíti a távfelügyeleti eszközt a használatba vételre, melynek során az elektronikus távfelügyeleti rendszerben többek között beállítja a bv. bíró által meghatározott magatartási szabályokat vagy adott esetben elvégzi az ezzel kapcsolatos módosításokat is. Szintén nagyon fontos feladat, hogy az elítéltre történő felhelyezés előtt az elektronikus távfelügyeleti eszközön tesztelést végezzenek a kijelölt ingatlanban, hogy az valóban megfelel-e a reintegrációs őrizet végrehajtására, melyről szintén jegyzőkönyvet kell felvenni.

Gyakorlatilag a különböző szakterületek munkatársai, mint a reintegrációs tiszt, a bv. pártfogó felügyelő, a biztonsági szakterület és az informatikusok ismertetik, és egyben

felkészítik az elítéltet a reintegrációs őrizetre és annak szabályainak betartására, illetve tájékoztatják arról is, hogy milyen esetekben, milyen időközönként és kinél kell jelentkeznie.

A reintegrációs őrizetre vonatkozó szabályok betartását a Büntetés-végrehajtási Szervezet kétféleképpen ellenőrzi. Egyrészt az elektronikus távfelügyeleti rendszeren keresztül, melyben az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv is együttműködik, másfelől a bv. pártfogó felügyelő is lát el ellenőrzési feladatokat. Ebből következik, hogy a reintegrációs őrizet csak és kizárólag az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazása mellett lehetséges. A távfelügyelettel kapcsolatos feladatokat pedig annak a büntetés-végrehajtási intézetnek a technikai ügyelete látja el, ahonnan az elítéltet szabadon bocsátották, tehát ahonnan reintegrációs őrizetbe helyezték, valamint a Büntetés-végrehajtási Szervezet erre a célra létrehozott országos felügyeleti központja a rendőrség által biztosított hozzáféréseken keresztül.²² Az elektronikus távfelügyeleti eszköz biztosítja a reintegrációs őrizet biztonságos végrehajtását, hiszen ez garantálja a folyamatos felügyeletet azáltal, hogy amennyiben az elítélt magatartási szabályt szeg, tehát elhagyja a számára kijelölt mozgási területet vagy tartózkodási helyet, akkor ebben az esetben az eszköz azonnal jelzést ad a felügyeletet ellátó hatóságnak, aki a szükséges intézkedéseket haladéktalanul meg tudja tenni.

Az elektronikus távfelügyeleti eszközt a szabadon bocsátó büntetés-végrehajtási intézet erre kijelölt és kiképzett személye helyezheti csak fel és ennek az eszköznek a sikeres aktiválását követően lehet csak az elítéltet szabadon bocsátani.²³

A reintegrációs őrizet megszűnésének (megszüntetésének) eshetőségei

Amennyiben az elítéltet a feltételes szabadságra bocsátásból nem zárták ki, akkor annak esedékessége előtt legalább három hónappal az a büntetés-végrehajtási intézet, amelyik az elítéltet reintegrációs őrizetbe helyezte és szabadon bocsátotta, megkeresi a területileg illetékes és az ellenőrzésben közreműködő bv. pártfogó felügyelőt, hogy készítsen egy összefoglaló jelentést a reintegrációs őrizet alatt történekről. Amennyiben az összefoglaló jelentés nem tartalmaz olyan negatív körülményt, amely a feltételes szabadságra bocsátást kizárná vagy kétségessé tenné, akkor a büntetés-végrehajtási intézet megteszi a területileg illetékes bv. bírónak történő előterjesztést az elítélt feltételes szabadságra bocsátására annak esedékessége előtt legalább két hónappal, melynek során az összefoglaló jelentést is meg kell neki küldeni. Abban az esetben, ha a bv. bíró az elítéltet feltételes szabadságra bocsátja, az erről szóló határozatban nem kell

²² 10/2015. BM rendelet 6. § (1)

²³ Lőrinczy A. (Letöltés: 2020. 02.)

feltüntetnie a reintegrációs őrizet utolsó napját, azonban dönthet úgy, hogy azt újra megállapítja.²⁴

A reintegrációs őrizet alapesetben akkor szűnik meg, amikor annak a bv. bíró által meghatározott utolsó napja elérkezik, tehát nem történt semmi olyan körülmény, amely indokolta volna azt, hogy annak megszüntetésére intézkedni kellett volna (például magatartási szabályok megsértése, újabb bűncselekmény elkövetése stb.), vagyis tulajdonképpen az elrendelő határozatban megjelölt utolsó napon vagy ha az elítéltet feltételes szabadságra bocsátották, akkor az erről szóló határozatban megjelölt napon. Természetesen a reintegrációs őrizet megszűnésével az elektronikus távfelügyelet is megszűnik, ha viszont a reintegrációs őrizet megszüntetésre kerül, akkor az elektronikus távfelügyelet a büntetés-végrehajtási intézetbe történő befogadás napján szűnik meg. Az elítélt a reintegrációs őrizet utolsó napján köteles abban a büntetés-végrehajtási intézetben megjelenni, ahonnan szabadon bocsátották, és egyben köteles leadni az elektronikus távfelügyeleti eszközöket is jegyzőkönyv felvétele mellett, melyben rögzíteni kell az esetleges károkozás tényét is. A büntetés-végrehajtási intézet ezt követően intézkedik az elítélt szabadításáról, melynek során az előírt tájékoztatási kötelezettségének is eleget tesz, majd az elítélt ezt követően kapja meg szabadulási igazolását. Abban az esetben viszont, ha az elítélt a meghatározott napon a jelentkezési kötelezettségének nem tesz eleget, és nem jelenik meg a büntetés-végrehajtási intézetben, akkor a büntetés-végrehajtási intézet felveszi a kapcsolatot a területileg illetékes bv. pártfogó felügyelővel, hogy az elítéltet keresse fel és az elektronikus távfelügyeleti eszközt távolítsa el róla és egyben vegye is át tőle. Ha ez sem vezet eredményre, akkor a kijelölt lakás illetékességi területén található megyei rendőrfőkapitányság segítségét kell kérni az elektronikus távfelügyeleti eszköz eltávolításának megvalósítása érdekében. Ebben az esetben, ha az elítélt a jelentkezési kötelezettségének nem tett eleget, akkor a szabadulási igazolást, illetve a szabadítással kapcsolatos írásbeli tájékoztatót postai úton kell megküldeni a lakcímére.

A büntetés-végrehajtási szerv vezetője, azaz annak az intézetnek a parancsnoka, amelyik az elítéltet reintegrációs őrizetbe helyezte és az elektronikus távfelügyeletet ellenőrzi, haladéktalanul előterjesztést tesz a területileg illetékes bv. bírónak a megszüntetésre, ha arról szerez tudomást, hogy a fogvatartottnak további végrehajtandó szabadságvesztése érkezik, vagy új folyamatban lévő büntetőügye van, illetve ha az elítélt az előírt magatartási szabályokat megszegte vagy az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálta és egyben használhatatlanná tette, valamint ha olyan objektív körülmény következett be, amely nem a fogvatartottnak róható fel. Ilyen objektív kö-

24 9/2018. (VI. 11.) IM rendelet a fogva tartott személy esetében a büntetőeljárás lefolytatása, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról 116 § (1)

rülménynek minősül, ha a kijelölt lakásban a további elektronikus távfelügyelet nem megoldható, hiszen annak végrehajtására alkalmatlanná vált, vagy a tulajdonos a korábbi befogadó nyilatkozatát visszavonta és az elítélt nem tud megjelölni másik lakást a végrehajtás érdekében.

Amennyiben a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka az imént említett információkról a bv. pártfogó felügyelőtől vagy a rendőrségtől szerez tudomást, akkor ebben az esetben a rendőri vagy a bv. pártfogó felügyelői jelentést is csatolni kell a megszüntetésre vonatkozó előterjesztéshez. A megszüntetésre vonatkozó előterjesztésben a büntetés-végrehajtási intézetnek azt az időpontot is meg kell jelölni (amennyiben arra magatartási szabály vagy az elektronikus távfelügyeleti eszköz nem megfelelő használatának megsértése miatt kerül sor), amikor a távfelügyeleti eszköz jelzése alapján az elítélt valamelyik szabályt megsértette. Amennyiben az elítélt ismeretlen helyre távozott és felkutatása nem járt eredménnyel, akkor ebben az esetben kezdeményezni kell elfogatóparancs kibocsátását is a területileg illetékes bv. bírónál. Ha ezzel egyidejűleg a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka az ügyészségnél kezdeményezi a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételét, akkor szintén csatolnia kell a rendőri és a bv. pártfogó felügyelői jelentést.

Az ideiglenes foganatba vétel előterjesztésére 2018. január 1-je óta van lehetőség, amellyel például kiküszöbölésre került a fogolyszökés kockázata, hiszen adott esetben az első és másodfokú döntés között akár több hét is eltelt, és így az elítélt reintegrációs őrizetének megszüntetésében sem került sor döntésre, tehát a jogerős másodfokú döntésig még reintegrációs őrizetben maradhatott az elítélt. Ebből következik, hogy a bv. bíró a reintegrációs őrizet megszüntetésének a tárgyában kétféleképpen dönthet. Az egyik, hogy a reintegrációs őrizetet a rendelkezésére álló információk és iratok alapján megszünteti, vagy a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának előterjesztését elutasítja. Mind a két döntés esetében van jogorvoslati lehetőség, így a fellebbezési jog biztosított.²⁵

Az ideiglenes foganatba vétel kapcsán mindenképpen meg kell azt említeni, hogy a Büntető Törvénykönyv a fogolyszökést a reintegrációs őrizet alatt is bűncselekménynek, azon belül is büntettnek tekinti. Ha az elítélt a reintegrációs őrizet szabályainak megszegésével a számára kijelölt lakást vagy bekerített helyet azért elhagyja, hogy a szabadságvesztés végrehajtása alól kivonja magát, egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.²⁶ Ezért is van jelentősége az ideiglenes foganatba vételnek, melynek keretében a fogolyszökés kockázata minimálisra redukálható, ezzel megelőzve egy esetlegesen bekövetkező rendkívüli eseményt.

25 A büntetés-végrehajtási bírói gyakorlat, különös tekintettel a reintegrációs őrizetre - Összefoglaló vélemény. In: https://kuria.birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemenyn_8.pdf (Letöltés: 2020. 02. 27.)

26 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 283. § (3a)

Az ügyészség a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételét soron kívül elrendeli, ha a „végrehajtásra váró újabb szabadságvesztés tartamára tekintettel alaposan feltehető, hogy az elítélt szökésével vagy elrejtőzésével a büntetés végrehajtása alól kivonná magát, alappal tartani lehet attól, hogy az elítélt szabadságvesztéssel fenyegetett újabb bűncselekményt vagy szabálysértési elzárással is sújtható szabálysértést követne el, illetve a megkezdett cselekményt folytatná, vagy az elítélt a magatartási szabályokat, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait súlyosan megszegte.”²⁷

Az ideiglenes foganatba vétel csak addig tarthat, amíg a bv. bíró a reintegrációs őrizet megszüntetéséről dönt, de legfeljebb a még letöltendő szabadságvesztés időtartamáig terjedhet. Amennyiben az ügyészség az ideiglenes foganatba vételt elrendelte, akkor annak végrehajtása érdekében a rendőrség útján intézkedik. Az ügyészség ezt követően a határozatát haladéktalanul és soron kívül megküldi a bv. bírónak. Ha az elítélt ismeretlen helyre távozik és kiléte nem ismert, ebben az esetben a bv. bíró a reintegrációs őrizet megszüntetéséről szóló határozat mellett egyidejűleg elfogatóparancsot is kibocsát.

A megszüntető határozatban meghatározott időpont és az elítéltnak a büntetés-végrehajtási intézetbe történő szállításának napja között eltelt idő a szabadságvesztésbe nem számít bele.

Vannak azonban olyan esetek is, amikor az elítélt a bv. bíró által előírt magatartási szabályokat betartja, de mégis olyan életvitelt folytat, ami nem szolgálja és nem segíti a társadalomba történő sikeres visszailleszkedés megvalósulását, és ezáltal a szabadságvesztés sem éri el a célját. Alapvető elvárás ugyanis, hogy az előírt magatartási szabályok megtartása mellett az elítélt betartsa az általános együttélési szabályokat, tartózkodjon a bűnöző életvitelt folytató személyektől és a kábítószeres fogyasztásától, valamint lehetőség szerint kerülje a túlzott alkoholfogyasztást.

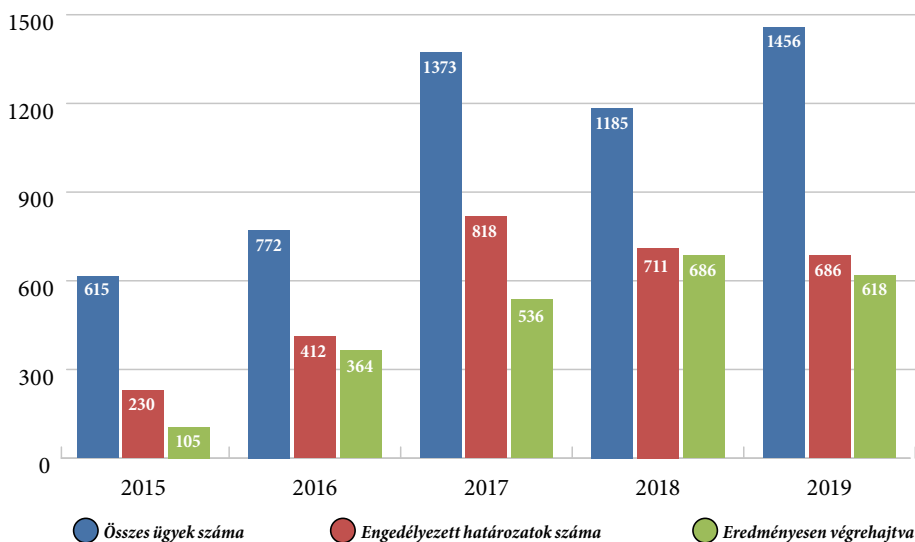
Ha életvitele megbotránkoztatást kelt a lakókörnyezetében, ha tartani lehet a családon belüli erőszak megtörténtétől, ha rendszeresen alkoholt vagy kábítószeres fogyaszt, illetve, ha folyamatosan zónasértést követ el önhibájából és ennek következményeként rendőri intézkedés válik szükségessé, az súlyos magatartási szabály megsértésnek minősül, még akkor is, ha ezzel a bv. bíró által meghatározott szabályokat betartotta. Szintén nem elfogadható magatartás, ha az elítélt a reintegrációs őrizet alatt szándékos önkárosítást vagy egyéb más szuicid cselekményt követ el. Ezekben az esetekben szintén haladéktalanul kezdeményezni kell a reintegrációs őrizet megszüntetését, és egyben előterjesztést kell tenni az ideiglenes foganatba vételre is.

27 Bv. Kódex 61/C § (1b)

Ha a reintegrációs őrizetben tartózkodó elítélt azért követ el zónasértést (tehát elhagyja a bv. bíró által a határozatban megjelölt mozgási területet), mert sürgősségi betegellátása vált indokolttá, akár adott esetben életveszélyben is volt, akkor ez nem minősül a magatartási szabályok megsértésének. Ebben az esetben, ha az őrizetben lévő egészségügyi állapota lehetővé teszi, akkor ő, ha azonban ez nem megoldható, akkor a vele együtt élő hozzátartozó kötelessége az, hogy a büntetés-végrehajtási intézetet telefonon azonnal értesítse.²⁸

A reintegrációs őrizet társadalmi hatásai – Adatok, számok

A jogintézmény bevezetése óta, tehát 2015. április 1-je óta az összes ügyek száma elérte az 5 401 esetszámot.

5. számú ábra: A reintegrációs őrizet számadatainak alakulása éves bontásban²⁹

A fenti ábrából is jól kitűnik, hogy a jogintézmény hatályba lépését követően folyamatosan emelkedett az összes ügyek, egyben a reintegrációs őrizetben lévők száma is, tehát a bv. bírók is pozitívan állnak a jogintézményhez, alkalmasnak, alkalmazhatónak tartják a szabadságvesztés céljának elérésére.

2019-re az engedélyezett határozatok száma elérte a 2 857-et, míg eredményes végrehajtás 2 309 esetben történt öt év alatt. Ez átlagosan évente 461,8 fogvatartott reintegrációját segítette elő, valamint hozzájárult a büntetés-végrehajtási intézetek túl-

²⁸ Juhász et. al. (2019) p. 42-43.

²⁹ A BvOP Fogvatartási Ügyek Szolgálatát által 2020. január 28-án rendelkezésünkre bocsátott adatok

zsúfoltságának és a fogvatartással összefüggő költségek csökkentéséhez is, hiszen ez a közel 500 fő gyakorlatilag egy teljes büntetés-végrehajtási intézet létszámának felel meg. Azzal, hogy ez a 461 fő reintegrációs őrizetben tartózkodik a büntetés-végrehajtási intézet falain kívül, már nem az államnak kell gondoskodnia az ellátásukról.

IDŐSZAKOS KIMUTATÁS A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET ALKALMAZÁSA IRÁNT INDÍTOTT BV. ÜGYEKRŐL				
Adatszolgáltatási időszak kezdete:			2015. 04. 01.	
Adatszolgáltatási időszak vége:			2019. 12. 31.	
Elítélt vagy védője által kezdeményezett eljárás				
BEADOTT KÉRELMEK SZÁMA	BV. SZERV JAVASLATA		BV. BÍRÓ DÖNTÉSE	
	TÁMOGATOTT	NEM TÁMOGATOTT	ENGEDÉLYEZETT	NEM ENGEDÉLYEZETT
4 405	2 136	1 591	2 280	1 160
Bv. szerv által kezdeményezett eljárás				
KEZDEMÉNYE- ZETT ÜGYEK SZÁMA	BV. SZERV INTÉZKEDÉSE		BV. BÍRÓ DÖNTÉSE	
	Felmérés és környe- zettanulmány alap- ján támogatható	NEM TÁMOGAT- HATÓ	ENGEDÉLYEZETT	NEM ENGEDÉ- LYEZETT
996	618	152	577	152
		Engedélyezett határozatok száma:	2 857	
		Összes ügyek száma:	5 401	
Legtöbb ügy az alábbi büntetés-végrehajtási intézetekben fordult elő:				
Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet			1 105	
Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet			811	
Szegedi Fegyház és Börtön			487	

6. számú ábra: Időszakos kimutatás a reintegrációs őrizet alkalmazása iránt indított bv. ügyekről

A fenti kimutatásból jól látszik, hogy a jogintézmény hatályba lépésétől 2019. december 31-ig, hogyan alakultak a reintegrációs őrizetre vonatkozó kérelmek vagy hivatalból történő előterjesztések. Összesen 5 401 ügy indult, amelyből 4 405 esetben a reintegrációs őrizetet az elítélt vagy védője kezdeményezte, és mindössze 996 esetben volt csak arra példa, hogy a büntetés-végrehajtási intézet tett erre előterjesztést hivatalból. Ennek oka megítélésünk alapján az lehet, hogy ugyan az elítélt a jogszabályi feltételeknek megfelel, magatartásával sincs probléma, azonban a sikeres reintegrációjának elérése érdekében különösebb erőfeszítéseket nem tesz. Gondolunk itt arra, hogy például adott esetben a büntetés-végrehajtási intézet kulturális életében nem aktív, szakkörökön vagy akár különböző sport és kulturális rendezvényeken nem vesz részt, kapcsolattartásának erősítése, rendezése vagy akár a szabadulására történő sikeres felkészülése érdekében (például munkahely vagy lakhatás rendezése) szinte semmit nem tesz, gyakorlatilag passzív a reintegrációs célok elérésének megvalósulása érdekében.

2019. december 31-én a reintegrációs őrizetben lévő elítéltek száma 395 fő volt, melyből 288 fő munkaviszonnyal rendelkezett, illetve valamilyen oktatásban vagy szakmaképzésben vett részt. A vizsgált időszakban tehát a reintegrációs őrizetben lévők 73%-a végzett munkát, vett részt valamilyen szakképzésben vagy oktatásban, mely nagyban hozzájárul a társadalomba történő sikeres visszailleszkedéshez.

A jogintézmény hatályba lépése, azaz 2015. április 1-je és 2019. december 31-e között 2309 reintegrációs őrizetbe helyezés került eredményesen végrehajtásra, tehát sem magatartási szabályszegés, sem egyéb ok (például ingatlan probléma, új szabadságvesztés elrendelése vagy visszavont kérelem) nem indokolta annak megszüntetését. A jogintézmény 132 esetben került megszüntetésre valamilyen oknál fogva (például haláleset, magatartási szabályszegés, visszavont kérelem, ingatlan probléma, új szabadságvesztés elrendelése) a reintegrációs őrizet hatályba lépés óta 2019. december 31-ig, mely mindössze a reintegrációs őrizetben lévők 5,71%-a. Fentiek miatt a reintegrációs őrizet megítélésünk szerint méltán nevezhető eredményes jogintézménynek.

Záró gondolatok

2013 decembere minden bizonnyal egy új időszak kezdetét jelentette a magyar büntetés-végrehajtás életében, hiszen ekkor fogadta el az Országgyűlés a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényt, amely szabályozási elveit, céljait és ideológiáját tekintve is megfelelt egy modern kori, szabadság elvonásával járó jogkövetkezményekről szóló szabályozásnak. Az e törvény égisze alatt szabályozott reintegrációs őrizet egy nagyon szerencsés kombinációja a hatékony reintegrációnak, valamint a hazai és nemzetközi elvárásoknak, ami a túlsúlyosság csökkentését illeti. Az évről évre növekvő ügyszám és az engedélyezett reintegrációs őrizeteselek száma is azt tükrözi, hogy a jogintézmény nagyon népszerű, nagyon sok fogvatartott szeretne ezen lehetőséggel élni, illetve a törvényszékeken működő büntetés-végrehajtási csoportok bírói is pozitívan állnak a jogintézményhez és azt eredményesnek találják. A jogintézmény társadalmi eredményességét tükrözi az is, hogy a vizsgált időszakban a reintegrációs őrizetben lévők 73%-a megfelelt a társadalom által elvártaknak, hiszen vagy munkát végeztek, vagy valamilyen oktatásban vagy szakmaképzésben vettek részt, így a társadalom részéről nem érte őket semmi olyan negatív hatás, amely a sikeres reintegrációjukat befolyásolta volna. Szintén a jogintézmény társadalmi eredményességét tükrözi, hogy a reintegrációs őrizetben lévő személyek csak közel 6%-ának kellett azt valamilyen ok miatt megszüntetni. Következtetésként levonható, hogy az esetek döntő többségében a fogvatartottak együttműködő magatartást tanúsítottak és megfeleltek a társadalmi elvárásoknak. Összességében elmondható, hogy a jogintézmény egy olyan alternatív büntetés-végrehajtási forma, amely eljárásrendileg megalapozott és jogilag kimunkált, illetve társadalmilag is eredményes, valamint egyfelől megfelel a társadalom és a modern kor elvárásainak, másfelől a szabadságvesztés célja sem szenved hátrányt.

Felhasznált irodalom

- 9/2018. (VI. 11.) IM rendelet a fogva tartott személy esetében a büntetőeljárás lefolytatása, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról 116 § (1)
- 10/2015. (III. 30.) BM rendelet az elektronikus távfelügyeleti eszköz működését biztosító rendszer létesítésének és üzemeltetésének, az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának, továbbá a bv. szervezet, valamint a rendőri szerv ezzel kapcsolatos feladatának részletes szabályairól
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (Bv. Kódex)
- A büntetés-végrehajtási bírói gyakorlat, különös tekintettel a reintegrációs őrizetre – Összefoglaló vélemény. In: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemen_y_8.pdf (Letöltés: 2020. 02. 27.)
- Bogotyán Róbert (2015): A zsúfoltság csökkentésének útjai a börtönépítésen túl, Börtönügyi Szemle 2015/1.
- Börtönstatisztikai Szemle 2017/1.
<https://bv.gov.hu/sites/default/files/B%C3%B6rt%C3%B6nstatisztikai%20Szemle%202017%201.pdf> (Letöltés: 2020. 01. 31.)
- Czenczer Orsolya (2020): Őrizzük is meg nem is... avagy a reintegrációs őrizet jogintézményének hazai aspektusai. In: Blaskó Béla 70. születésnapjára Tanulmánykötet. Dialóg Campus kiadó, Budapest
- Juhász F., Juhász J., Nagy-Mitró L., Somogyi Zs. B. (2019): A bűnisméltés megelőzéséhez kapcsolódó büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői szakmai feladatok, Segédanyag, II. átdolgozott kiadás
- Lőrinczy Attila (2018): A reintegrációs őrizet büntetés-végrehajtási bírói gyakorlata. Online: https://www.kriminologia.hu/sites/kriminologia.hu/files/kiadvany/2018/krim78szamdr_lorincz_attila_a_reintegracios_orizet_buntetes-vegrehajtasi_biroi_gyakorlata.pdf (Letöltés: 2020. 02. 27.)
- Nagy Anita (2018): A reintegrációs őrizet magyarországi és európai fejlődési irányai. Online: <http://real.mtak.hu/86783/1/NagyAnitaK%C3%BAriaiD%C3%B6nt%C3%A9sek.pdf> (Letöltés: 2020. 01. 25.)
- Szabó Ferenc (2017): Az elektronikus monitoring (EM) rendészeti alkalmazási lehetőségeiről. Online: http://www.shp.hu/hpc/userfiles/riaszto/em_cikk.pdf (Letöltés: 2020. 01. 25.)
- Varga-Koritar György (2017): Túlszűrt büntetés-végrehajtási intézetek – kártalanítás IN: A Bonis Bona Discere Ünnepi kötet Belovics Ervin 60. születésnapja alkalmából szerk.: Barabás A. Tünde – Vókó György OKRI, Budapest
- Veszeli Dániel (2015): A reintegrációs őrizet bevezetése a büntetés-végrehajtás tevékenységrendszerébe, Börtönügyi Szemle 2015/3. szám